

“Aanpakken, geen discussies”

Interview met Tannie van Rossen

Soms gebeuren er dingen waardoor je blik verandert. Vrijdag 20 oktober reden Jan Rijpstra en ondergetekende naar Westkapelle in Zeeland voor een bezoek aan een van onze oudste leden: Tannie van Rossen. Ze wilde haar verhaal graag aan ons vertellen maar had zelf ook nog enige vragen. Want als er iemand nog betrokken is dan is het Tannie wel. Een verslag van een geanimeerd gesprek.

TEKST HANS DIJKHOFF EN JAN RIJPSTRA

Onderweg bespreken Jan en ik hoe we het gesprek zullen voeren. Waarschijnlijk moeten we enkele vragen stellen die Tannie van Rossen, 92 jaar, triggeren. Niets blijkt minder waar... We rijden om enkele minuten voor half elf de straat in en zien Tannie al achter het raam staan, enthousiast zwaaiend. Na binnenkomst krijgen we koffie met appeltaart van de plaatselijke bakker! Namens de KVLO hebben we een cadeau bij ons. Binnenkort wordt ze 93. De schaal met allerlei bewegende figuren, speciaal voor ons vervaardigd, krijgt meteen een prominente plek op de keukentafel. We nemen plaats op enkele fauteuils van Deens design waar Tannie groot fan van is. De kamer ademt de sfeer van de jaren '80. Na ons van eten en drinken te hebben voorzien neemt ze zelf ook plaats.

Opleiding

Nog voor we een vraag hebben kunnen stellen begint ze te vertellen over hoe ze als meisje dat met 16 jaar van de hbs kwam naar de ALO in Den Haag ging. Dat kwam door haar LO-docent. Die was voor haar een voorbeeld. Deze docent, Eva Sanders (al in 1925 afgestudeerd en daarmee behorend tot de kleine groep vrouwelijke docenten LO) was Joods en werd



toen Tannie in de vierde klas zat afgevoerd door de Duitsers evenals haar klasgenootje Suus. “Dat maakte natuurlijk grote indruk. Het bepaalde grotendeels je jeugd want je was nog kind.” Het was overigens niet de enige reden waarom Tannie gymjuf was geworden. Ze had vroeger op Aspasia (damesturnvereniging, opgericht in 1904 opgeheven in 2011) gezeten en was een topturnster. Daarnaast was de keuze voor vrouwen een beroep te kiezen beperkt. “Je kon op kantoor, in de verpleging of in het onderwijs. Toen was voor mij de keus gauw gemaakt.”



In die tijd was het niet vanzelfsprekend dat je als vrouw ging doorleren. Dankzij haar vooruitstrevende ouders gebeurde dat wel. “Als mijn dochters kunnen leren dan mogen ze leren. Daar heb ik alles voor over behalve dan dat ik uit stelen ga”, zei haar vader. Die had zelf als kind uit een katholiek gezin met veertien kinderen de mogelijkheid nooit gekregen om te studeren.

“Samen met mijn vader gingen we naar Den Haag en de toenmalige rector Reijs zei dat hij wel een gymjuf van me ging maken. ‘Deal’, zei mijn vader toen. Het aantal jongens en meisjes was gelijk, zo’n tien per sekse. De hele opleiding bestond uit zo’n honderd man.”

“Toen mijn vader in dienst bij de marine was gestationeerd op een vuurtoren in Schouwen, zag hij iemand in het water bijna verdrinken. Hij haalde de persoon eruit en kreeg vervolgens vier dagen celstraf van zijn meerdere. Reden: hij had geen permissie gevraagd de drenkeling te redden.”

“Het ging er die tijd al heel geëmancipeerd aan toe. Tijdens de maaltijd die Reijs samen met ons tussen de middag nuttigde spraken we hem erop aan dat we het raar vonden dat de meisjes geen zelfverdediging kregen en de jongens wel. Dat was gauw geregeld. Een week later konden we bij Evers gaan schermen. We hadden voor de rest gezamenlijk les en dus ook nooit het idee dat we achtergesteld werden.” (Meer over de Halo: <http://www.canonlo.nl/venster/9>)

Omstandigheden

Het was net na de oorlog en er was vrijwel niets. “Het enige dat ik nog had waren een hoogspringlijntje met twee zandzakjes en een stokkenbak. De rest was opgestookt of gejat. In de ruimte waar ik zat was de gaarkeuken geweest, een baan linoleum was weggehaald dus kaal beton. Dan ging je spelletjes verzinnen. Dat was verboden gebied. En het was koud zonder verwarming dus liepen we veel.”

Huwelijk

Hoe toen het huwelijk je carrière in de weg kon staan wordt duidelijk in het volgende. “We zijn laat getrouwd. Toen ik tien jaar gewerkt had als docent kreeg ik een huis toegewezen. Dus ik zei tegen Henk: “Nou dan moeten we maar gaan trouwen”, want samenwonen was er in die tijd niet bij. Het gevolg daarvan was dat ik ontslagen werd. Bij huwelijk ontslag, zo

ging dat vroeger en dat vond ik helemaal niet leuk want ik vond mijn werk geweldig.” (Pas in 1956 is de wet Tendeloo aangenomen. Tot die tijd werd je bij in het huwelijk treden ontslagen uit overheidsfuncties. Zie <https://historiek.net/vrouwen-tot-1956-handelingsonbekwaam/15127/>) “Het hypocriete was dat in september een vertegenwoordiger van de drie gemeenteziekenhuizen in Rotterdam voor de deur stond. Hij vroeg of ik wilde komen om les te geven aan een klasje van meisjes die van de toenmalige Mulo kwamen en te jong waren om in de verpleegstersopleiding in te stromen. Om nu te zorgen dat ze voor het vak behouden bleven en niet naar kantoor gingen, was een schoolje opgericht waar ze les kregen in algemene vakken maar ook in bewegen. Ik mocht dat zelf invullen. 50% Nuttig, gericht op de ergonomie van de werkplek en 50% recreatief. Ik deed dat in kale ruimtes ergens in het ziekenhuis. We deden ‘geduplicateerde oefeningen’, dat is met tweetallen met onder andere heffen en dragen.”

De KVLO speelde toen al een belangrijke rol in hun leven. “De afdeling Rotterdam had een soort zaterdagmiddagclubje waarmee we bijeenkwamen. Dan gaf iemand les die ergens goed in was. In die tijd hebben we kennisgemaakt met de nieuwe sporten basketbal en volleybal. We deden dus praktijk. Daarna gingen we koffie drinken en in de avond naar de film. Het was een heel ontspannen tijd. We hadden in de oorlog al zo lang binnen gezeten dat het heel plezierig was om bezig te zijn.”

Henk was fotograaf

Gedurende vele jaren maakte Henk foto's van allerlei evenementen en bijeenkomsten. We krijgen albums te zien met foto's van de opening van de eerste Gymnastrada in 1953, grote turnbijeekkomsten in het buitenland, bijeenkomsten met Jan van As junior en senior en nog veel meer. Niet zelden met Tannie in de hoofdrol...

Invloed van de oorlog

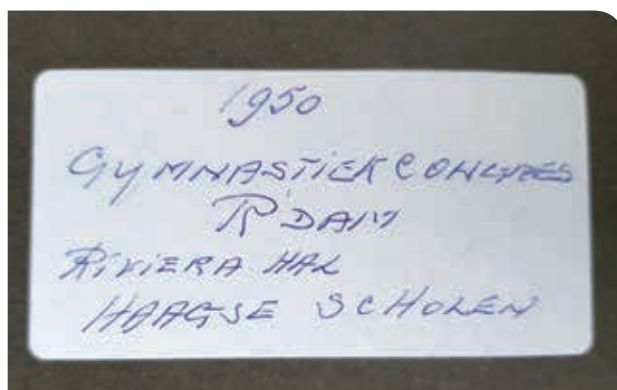
Haar man Henk (toen nog niet) studeerde in Delft. “Hij is maar toevallig gymnastiekmeester geworden. Hij tekende geen loyaliteitsverklaring (<http://www.canonlo.nl/venster/18>) waardoor hij moest onderduiken. Maar dat ben je gauw zat. Toen hoorde hij dat hij terecht kon op de ‘Kweekschool voor Lichamelijke Opvoeding’, zoals de ALO toen heette. Je kreeg vrijstelling voor Duitsland als je op de opleiding zat terwijl je geen verklaring hoefde te tekenen.” Omdat het fysiek wel goed zat, deed hij dat en zo kwam hij bij Tannie in de klas. Het probleem was, dat er in de winter geen vervoer was naar Den Haag vanuit Rotterdam waar Tannie en Henk woonden. Geen nood. Tannie regelde een locatie en de studenten gaven elkaar onderling les. “Dat deden ook



enkele ondergedoken docenten: Jan van As junior en Jan Brand, turnleraar. We zaten bijvoorbeeld in de voorkamer met een dichtgetimmerd raam (door een bombardement waren de ruiten gesneuveld) bij een vriendin in Rotterdam West te luisteren naar verhalen over Gut Muts (<http://www.canonlo.nl/venster/171/verdieping/50711>). Je was eigenlijk wel goed gek want het was stervenskoud. Toen we weer naar Den Haag konden was vervoer een probleem dus gingen we uiteindelijk op kamers. Het staatsexamen zou in september zijn. Omdat je een heleboel had gemist was het niet verwonderlijk dat ongeveer de helft zakte."

Door de oorlog had de Rotterdamse groep de medische vakken gemist. En hoewel ze een volledige baan kon krijgen, koos Tannie ervoor om dat niet te doen maar de gemiste vakken te gaan volgen voor een steviger ondergrond. "Het rare was dat ik werd gevraagd voor een baan op de Kweekschool. Alhoewel ik vond dat ik dat niet kon, ik was tenslotte jonger dan de mensen in de laatste klas heb ik dat toch gedaan naast enkele andere scholen waar ik wat uren had." Ze hebben in die tijd ook diverse cursussen gevolgd van mensen die naam gemaakt hebben in ons vakgebied. Denk aan Rudolf Bode. "Hij was toen al op gevorderde leeftijd maar sprong nog met een soepel sprongetje van toneel".

In 1944 was er een bijeenkomst waar Hinrich Medau (van de bal) sprak. "Hij was een Nazi, daar zijn Rimmie Roos (een goede vriendin) en ik niet naar toe geweest. We hadden onze principes."



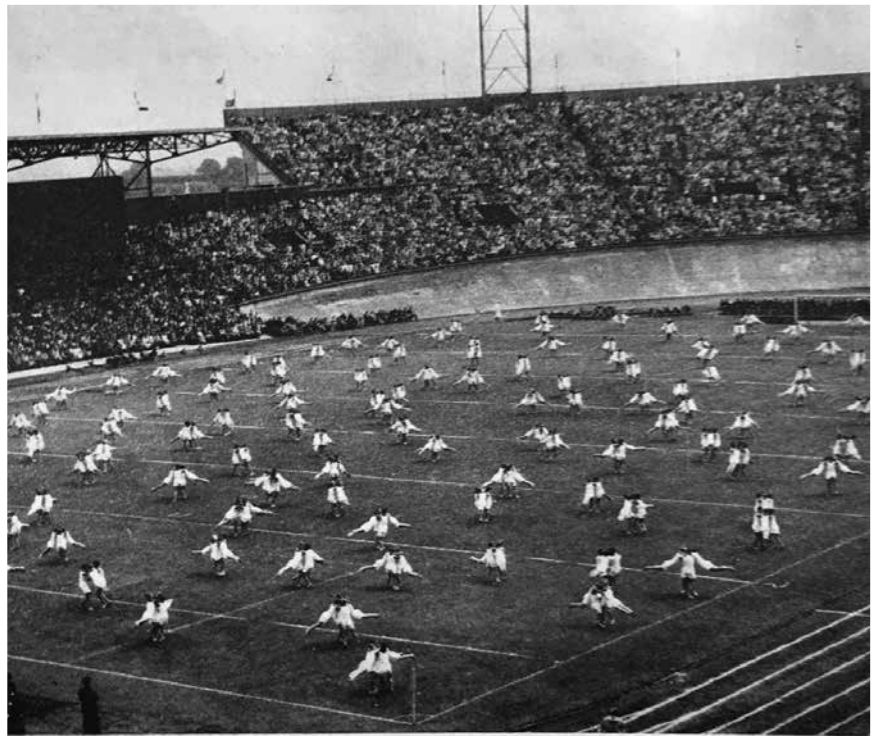
Jan van As

Iemand die grote indruk heeft gemaakt op Tannie was Jan van As. Hij gaf cursussen ritme en bewegen. In Nederland is de ritmische gymnastiek aan de ALO's ontwikkeld vanuit het gedachtegoed en de praktische uitwerking van Rudolf Bode en Hinrich Medau. Dat gebeurde aan de ALDen Haag door Jan van As en Jeanne van der Most met als navolgers Hilde K pfer en Karel van der Kaaden. Voor meer informatie: <http://www.canonlo.nl/venster/13/verdieping/50871>



Emancipatie

In de jaren '60 hadden mannelijke docenten het moeilijk. De emancipatie zette door en studenten kregen meer zeggenschap. In die tijd ging Tannie weer op de pedagogische academie werken maar wel onder haar eigen condities. Tegelijkertijd werkte ze in Hilversum (zie kader Ochtendgymnastiek). Ze vond inspraak ook belangrijk maar gaf daar wel haar eigen draai aan. "Ik ben voor inspraak. Dan spreken we om kwart voor acht af en om kwart over acht begint de les. Om die tijd komt er geen hond natuurlijk en tegen de tijd dat ze gaan zeiken zei ik: 'Sorry maar de les gaat beginnen'. En in wezen vinden ze het heerlijk als er gewoon regels zijn." Ze vertelde aan de studenten dat ze had uitgerekend wat een student de maatschappij kostte en je moest examen doen. Dus aanpakken, geen discussies!



Nederland

Ochtendgymnastiek

Iedere ochtend was op de radio de ochtendgymnastiek te horen gepresenteerd door Ab Goubitz en Arie Snoek. Het programma bestond vanaf 1945.

Toen Tannie vijftig was solliciteerde ze als geintje naar de baan van Ab Goubitz, die ermee stopte. Van de vijf sollicitanten werd zij uitgekozen. Volgens het hoofd van de omroep stak ze er met kop en schouders bovenuit. Na een gesprek met Goubitz heeft ze de baan toch aangenomen. Ze heeft de ochtendgymnastiek acht jaar lang gepresenteerd met Rudy van Houten aan de vleugel en stopte in 1983 evenals Rudy en Riet Vastenhouw. Ze weigerden te werken met, zoals ze dat noemt, 'ingeblikte muziek' (<https://nl.wikipedia.org/wiki/Ochtendgymnastiek>).

En wat is er nu unieker in een interview dan dat de geïnterviewde zelf vragen gaat stellen? Dat gebeurde dus. Welke vragen ze stelde staat hieronder en wat ons antwoord daarop was, kun je lezen op onze website. Daar staat de uitgebreide versie van dit interview.

'Hoe is de praktijkervaring van het lesgeven aan meisjes met een hoofddoekje?'

'Zijn er geluiden uit de praktijk VO over het lesgeven aan gescheiden groepen?'

'Mag een Cios-opgeleide voor de klas staan?'

'Iemand bij een reformatorisch genootschap was ontslagen nadat ze van geloof veranderd was. Mag dat?'

'De toenmalige burgemeester van Rotterdam schreef in het boek van de eerste Gymnastrada een voorwoord in het Duits. Hoezo?'

Afscheid

In de uren dat we in Kapelle waren vertelde Tannie nog veel meer. Over turnen Aspasia, trouwens een dames turnvereniging, de Gymnastrada, haar reizen in het buitenland, hoe ze gymles had gehad waarbij je vrijwel geen geluid mocht maken, Jan van As als grote beweeginspirator, de beeldjes in haar vensterbank die Henk en zij gekregen hebben voor het vijftigjarig lidmaatschap van de afdeling Rotterdam, de fotoboeken!

Gedurende het interview waarbij de verhalen uiteraard niet chronologisch verteld werden, kregen we een mooi beeld van de roots van Tannie en van gebeurtenissen die een

belangrijke plaats in haar leven innamen en die haar ook hebben gevormd.

Het is dat Jan een afspraak had en we dus echt op tijd weg moesten. Anders had het nog lang kunnen duren. We worden allerhartelijkst uitgezwaaid en stappen lichamelijk en mentaal voldaan weer in de auto.



Kernwoorden

interview, geschiedenis

Foto's

Hans Dijkhoff

Contact

hans.dijkhoff@kvlo.nl